

ОСВІТНІ ПРІОРИТЕТИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДИПЛОМАТИЧНОЇ СЛУЖБИ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА (2002–2012 рр.)

Стаття описує роль Дипломатичної Академії та Академії Молодих Дипломатів у творенні новітньої дипломатичної служби Республіки Польща.

Ключові слова: Республіка Польща, зовнішня політика, міжнародні відносини, дипломатія.

Республіка Польща, після розпаду соціалістичного табору, по новому відкрилася світові і сьогодні, власне, йде в авангарді політичних та економічних перетворень у центрально-східному регіоні Європи, посідаючи при цьому виняткове місце.

В організації та виконанні зовнішньої політики Польщі значну роль відіграє її дипломатична служба.

Цілий ряд однакових проблем міжнародного характеру безумовно притаманний як українцям, так і полякам, відтак, безумовно існує необхідність детального вивчення освітніх напрямків та пріоритетів підготовки польських дипломатів.

На основі комплексного об'єктивного аналізу дослідити кращі освітні підходи у підготовці та підвищенні кваліфікації дипломатів Республіки Польща.

Хоча подібна тематика і має місце у ряді праць польських науковців, однак, цілісне дослідження у вітчизняній історіографії із зазначеного питання відсутнє.

Отож, фахівців із зовнішньої політики в Польщі готують Дипломатична Академія та Академія Молодих Дипломатів.

Урочиста інавгурація діяльності Дипломатичної Академії відбулася 16 жовтня 2002 року в Королівському замку у Варшаві¹. На ній були присутні представники варшавського дипломатичного корпусу, видатні діячі науки, культури і журналістики. Господарем тієї урочистості був тодішній Міністр

**КЛЮЧАК О.З.,
здобувач
Дипломатичної
академії України
при Міністерстві
закордонних справ
України**

закордонних справ Республіки Польща (РП) Влодзімеж Цімошевіч. Серед почесних гостей були Президент РП Александр Квасневський та Генеральний Секретар ЄС Хав'єр Солана.

Президент Квасневський у своєму виступі зазначив, що ідея започаткування Дипломатичної Академії народилася ще в 1990 році, за каденції професора Кшиштофа Скубішевського, першого Міністра закордонних справ відродженої Польщі.

Завданням Академії повинна бути підготовка нових кадрів для сучасної польської дипломатії. Протягом наступного десятиріччя до цієї ідеї поверталися ще декілька разів, проте вона не була реалізована.

Наприкінці січня 2002 року, під керівництвом Генерального Директора закордонної служби, відбулось перше засідання в МЗС, присвячене концепції Дипломатичної Академії, на якому було прийнято рішення про надання Академії статусу післядипломного навчального закладу.

З метою підвищення кваліфікації працівників дипломатичної служби та створення функціонального механізму підготовки нових кадрів і було вирішено відкрити Дипломатичну Академію МЗС Польщі.

Академія стала центром нової, покращеної, удосконаленої системи підготовки та виховання кадрів для польської закордонної служби, головним шляхом до вершин дипломатії, кузницею дипломатичних кадрів.

Академія співпрацює з низкою партнерів за кордоном, які беруть участь в Європейській дипломатичній Програмі Європейського Союзу. Видає власну періодику, серед яких часопис «Міжнародні справи», та каталог «Польща в Європі».

Навчання в Академії має і теоретичний і практичний виміри, і є важливим етапом дипломатично-консульської аплікації, по закінченню якої слухачі повинні пройти стажування, щонайперше, в департаментах МЗС, а потім в одному з польських посольств або консульств. По поверненню із закордонних представництв для слухачів розпочинається фінальний іспит: письмовий і усний, тестовий і аналітичний.

До Академії найчастіше вступають молоді люди, щойно після вищих навчальних закладів, але двері до кар'єри в дипломатії для людей старшого віку також завжди відчинені. Щорічно до Академії вступають біля 600 осіб, проте кількість прийнятих на навчання не перевищує 40 чоловік.

Одним із завдань Дипломатичної Академії, яка функціонує в структурі Польського Інституту Міжнародних Справ від листопада 2005 року, є ведення спеціалізованого навчання, яка готує дипломатів і консульських працівників до роботи в закордонній службі.

Ключовою метою занять в Академії є передача слухачам теоретичних і практичних знань з метою глибокого розуміння та вільної орієнтації у все більш складному міжнародному середовищі, а також до активної участі в розв'язанні внутрішніх проблем, які також все частіше пов'язані з міжнародним оточенням країни. Велике значення надається удосконаленню організаційної структури польських дипломатичних і консульських представництв.

Програма навчання є надзвичайно цікавою і охоплює актуальні питання сучасної дипломатії: історію дипломатії, міжнародне право, міжнародну економіку, міжнародні відносини, міжнародну безпеку, а також функціонування міжнародних організацій.

Значна частина занять присвячена питанням глобалізації, а також її наслідків для закордонної політики і міжнародного життя. Постійно розширюється та вдосконалюється блок європейської інтеграції.

Здобуті в Академії навички та знання слухачі використовують під час практики. Протягом навчання слухачам організуються практичні навчальні виїзди до штаб-квартири НАТО, Європейської Комісії та інших міжнародних організацій.

Концепція першого семестру базується на поглибленні знань слухачів у чотирьох важливих для дипломатів напрямках: міжнародного права і міжнародної економіки, європейської інтеграції та міжнародної безпеки. Також викладається теорія міжнародних відносин.

Згадані чотири напрямки, тобто тематичні блоки, викладаються досвідченими викладачами, які спеціалізуються в окреслених дисциплінах.

Другий семестр є менш однорідним, який містить предмети-бесіди (це новий метод викладання, за активної участі слухачів). Також є багато дисциплін, пов'язаних з міжнародними відносинами і польською закордонною політикою, промоцією (іміджем, пропагандою РП за кордоном), курс дипломатичного протоколу, техніка дипломатичної роботи, риторика, теорія і техніка ведення переговорів, міжкультурна та інтерперсональна комунікація. Ці останні дисципліни викладаються у формі тренінгів.

Слухачів поділяють на 2 групи, які спеціалізуються на двосторонній та багатосторонній дипломатії.

Програмою передбачено вивчення предметів світової дипломатії, а також важливих, для такої країни як Польща, змін в особливостях економізації дипломатичної служби, демократизації закордонної політики, в тому числі і дипломатії, та багатосторонніх міжнародних відносин.

Мовне навчання в Дипломатичній Академії готує фахівців до відомчого іспиту, організованого Міністерством закордонних справ. На заняттях з

англійської мови, зокрема, слухачі можуть удосконалити англійську термінологію з права та дипломатії.

Курси іноземної мови проводяться професіоналами високого класу, які володіють великим методичним досвідом. Лектори реалізують програму, спираючись на підручники, а також додаткові дидактичні матеріали. Підручники купують індивідуально слухачі, інші матеріали надає лектор.

Значна частина занять присвячена питанням глобалізації, а також її наслідків для закордонної політики і міжнародного життя. Постійно розширюється та вдосконалюється блок європейської інтеграції.

Програма включає регулярні зустрічі з досвідченими дипломатами, закордонне стажування, а також професійні майстерні, зокрема з мистецтва переговорів і комунікації, стратегічного планування, колективної роботи.

По закінченню навчання в Академії, Міністр закордонних справ вручає слухачам диплом, який дає право випускнику приступати до дипломатично-консульського іспиту, в рамках вакансій. Але для того, щоб його заслужити, слухачі повинні здати іспити з найважливіших предметів.

У 2004 році в Дипломатичній Академії була створена Школа Досліджень Закордонної Політики з метою організації професійного розвитку працівників публічної адміністрації, а також інших осіб, виконуючих публічні функції, надання їм знань і навичок в галузі міжнародних відносин. Спочатку Школа функціонувала в рамках Колегії Міжнародних Відносин, а з листопада 2005 р. – в Дипломатичній Академії².

Програма Школи, окрім основних тем, орієнтована також на найважливіші поточні події в міжнародній політиці з урахуванням професійних інтересів учасників. Заняття триває два семестри.

Ключовими елементами занять є дискусія, безпосередній контакт з викладачем, можливість задавання питань, а також обмін думками і досвідом з досвідченими дипломатами, що мають багатолітню практику в галузі закордонної політики на різних посадах.

Курс призначений головним чином для працівників публічної адміністрації, працівників інших державних і самоврядних суб'єктів, а також осіб, зацікавлених тематикою міжнародних відносин.

Навчальний рік поділений на два семестри, з яких кожен триває біля 4-5 місяців. Програма курсу обіймає 150 лекційних (45 хв.) годин в семестрі. Заняття проводяться 4 рази на тиждень по дві лекційні години.

Частота занять дозволяє досягти досконалих результатів протягом відносно незначного часу. Впро-

довж трьох років навчання розвиваються усі мовні навички: писання, читання, розмова, а також розуміння на слух. Перші чотири семестри присвячені науці загальної мови і опанування нею на рівні вільного спілкування. П'ятий і шостий семестр є удосконаленням спеціалізованої мови в галузі міжнародних, суспільних, політичних і господарських правовідносин. Протягом навчання проводяться тренування з використанням преси і телебачення, а також підготовки викладів і перекладів іноземною мовою. Важливим елементом навчання є бесіди.

Членство Польщі в структурах міжнародних організацій, а також численні закордонні інвестиції в країні ставлять багато нових викликів перед особами, що мають щоденний контакт з міжнародним середовищем. Професійний розвиток працівників польської публічної (урядової, самоврядної) адміністрації також вимагає у все більшого знання і навичок в галузі міжнародної проблематики. Участь Польщі в процесах європейської інтеграції створила багато нових викликів перед польською закордонною політикою, а в наслідку призвела до формулювання нової її мети і пріоритетів. Їх реалізація вимагає участі кваліфікованих кадрів – осіб, добре орієнтованих в міжнародній проблематиці, з навичками виконання відповідальних функцій в установах, формуючих закордонну політику держави. З 1 травня 2004 року Польща вступила до структур Європейського Союзу і тим самим надала для своїх громадян можливість працювати в союзних установах. Слід зазначити, що Дипломатична Академія проводить також трирічні державні курси іноземних мов.

Для Польщі, що є найбільшою з нових держав ЄС, заброньовано найбільше пропорційне число робочих місць. Відповідно зростає масштаб кадрових потреб, пов'язаних з участю Польщі у формуванні політики Європейського Союзу.

Отже, завданням Дипломатичної Академії, функціонуючої в структурі Інституту міжнародних справ від листопада 2005 р., є здійснення спеціалізованого навчання, яке готує фахівців до роботи в закордонній службі.

Щодо Академії Молодих Дипломатів (АМД), то вона була створена в 2004 році і є річною освітньою програмою, яка готує студентів останніх років навчання, молодих випускників для польської закордонної служби, а також до європейських установ і міжнародних організацій. У рамках програми студенти повинні ознайомитися з конкурсною процедурою, яка існує в окремих установах, а також з практикою роботи у вибраних собі напрямках³.

Набір до АМД може бути здійснений в режимі он-лайн. Кожен з потенційних студентів заповнює і висилає спеціально підготовлений інтернет-форму-

ляр Після цього приймальна комісія вибирає найкращі заявки⁴.

Найважливішими критеріями, якими керується комісія при виборі студентів є їхня зацікавленість питаннями міжнародних відносин або публічної адміністрації, а також практичні навички, які проходили заявники та знання іноземних мов. Рішення комісії надсилається електронною поштою.

На перші чотири роки навчання набиралось по 600 осіб. Серед них на кожен рік вибирали 180 найкращих.

Навчання є платним. Але деяким найкращим студентам Академія видає стипендію, яка покриває цілковиту вартість проходження курсів.

Навчання проводять політики або службовці вищих щаблів закордонної та державної служби (міністри, віце-міністри, послы країн, акредитовані в Польщі), а також видатні особи польської культури та науки.

Програма АМД поділена на 7 одноденних, щомісячних з'їздів які проводяться у м. Варшаві, а також на 2 виїзні сесії у вихідні ^v. Участь у виїздах є обов'язковою. Для закінчення Академії вимагається присутність на щонайменше 5 з семи з'їздів та участь в щонайменше одному виїзді. Участь в церемонії інавгурації та закінчення навчання в АМД не є обов'язковою.

Протягом кожного з 7 з'їздів учасники навчаються видатними польськими і закордонними фахівцями у галузі міжнародних відносин і дипломатії. З'їзди проводяться щосуботи о 10.00-18.00 у м. Варшаві.

Кожен із щомісячних з'їздів поділений на чотири частини:

1. Зустрічі з політиками, а також службовцями вищих щаблів закордонної і державної служби, видатними представниками польської науки, бізнесу і політики. Зустрічі мають характер дискусії, під час якої учасники задають питання, що стосуються їх навчання, а також поточних подій у галузі міжнародних відносин і загальнодержавної політики.

2. Робота в спеціалізованих і регіональних групах. Спеціалізовані групи проводяться працівниками публічної адміністрації або європейських установ, які діляться із студентами АМД досвідом. В рамках програми є три спеціалізовані напрямки: «закордонна служба», «державна служба», а також «міжнародні установи». Регіональні групи проводяться членами Форуму Молодих Дипломатів і мають на меті поглиблення знань учасників у сфері поточних подій, а також головних проблем в даному регіоні.

3. Практичні і теоретичні майстерні. Практичні майстерні дозволяють студентам випробувати сили в сфері дипломатії. Теоретичні майстерні служать

розширенню необхідного знання в дипломатичній роботі. Заняття присвячені дипломатичному протоколу, публічній дипломатії, а також формуванню іміджу Польщі за кордоном.

4. Національні Дні – зустрічі з послами, що акредитовані в Польщі, вивчення культури країн, а також дегустації характерних національних страв.

У рамках проекту є дві тематичні виїзні сесії, участь як мінімум в одній з них є обов'язковим.

Усі студенти отримують на час навчання поштову адресу на сервері Академії, на яку пересилаються матеріали з поточних зустрічей, інформація про наступні з'їзди, а також підготовчі матеріали.

Кожен з 7 з'їздів присвячений різній тематиці, пов'язаній з роботою в дипломатії, цивільній службі, а також міжнародних організаціях. До найважливіших тем, обговорюваних в рамках Академії, належать:

- набір до польської закордонної служби;
- набір до польської цивільної служби (КСАП);
- набір до європейських установ (ЄС, Ради Європи), а також міжнародних організацій (ООН);
- дипломатичний протокол в теорії і практиці, дипломатичне і консульське право;
- економіка у польській закордонній політиці і міжнародні економічні відносини;
- внутрішня і зовнішня безпека країни;
- технічна допомога.

Академію закінчило понад 1200 студентів з Польщі і з закордону. Серед них є багато діючих працівників Міністерства Закордонних Справ, установ Європейського Союзу, а також інших міжнародних організацій. Студенти АМД репрезентують кожен рік понад 50 найкращих польських і закордонних вузів.

Партнерами Академії Молодих Дипломатів є зокрема Установа Комітету Європейської Інтеграції, Ecole Nationale Administration (Франція), Фонд ім. Казимира Пуласкего, Товариство «Форуму Молодих Дипломатів», Польська Академія Паблік Рілейшнс, а також Фонд Конрада Аденауера в Польщі.

Щоб мати можливість навчатись в Академії Молодих Дипломатів необхідно:

- бути студентом останніх років навчання або молодим випускником, що планує працювати в закордонній службі, цивільній службі або міжнародних організаціях;
- володіти добрим знанням англійської мови (знання інших мов схвалюється);
- заповнити аплікацію он-лайн;
- пройти позитивно набір до АМД;
- сплатити реєстраційну оплату в розмірі 1490 польських злотих;

У попередніх роках середній конкурс на одне місце в Академії складав три особи.

Реєстраційна оплата передбачає:

- участь в 9 зустрічах, в тому числі в 7 одноденних з'їздах, а також урочистій інавгурації і закінченні;
- участь у дводенній виїзній сесії;
- доступ до ексклюзивної пропозиції Бюро Кар'єр АМД
- матеріали для навчання;
- поштова адреса на сервері Академії;
- диплом закінчення АМД (після виконання умов, затверджених Статутом АМД).

Оплата не включає кошти проїзду на з'їзди і сесії АМД.

Підсумовуючи, слід зазначити, що Академія Молодих Дипломатів це річна освітня програма, яка готує студентів останніх років навчання, а також молодих випускників на роботу в польську закордонну службу, а також до європейських установ і міжнародних організацій.

Ураховуючи викладене, ще раз варто зазначити, що заняття, які ведуться в рамках Дипломатичної

Академії та Академії молодих дипломатів уможливають здобуття знань і необхідних навичок для кадрового потенціалу в польські державні установи (наприклад, Міністерство закордонних справ, Загальнодержавну Школу Публічної адміністрації), а також європейські структури (Європейський Союз, Раду Європи) і міжнародні організації (Організацію Об'єднаних Націй тощо). Лекції і семінари безумовно дають краще розуміння основних проблем глобалізації та європейської інтеграції.

Насамкінець, слід відзначити, що МЗС України було б доцільно для підготовки кадрів використати досвід діяльності польської Академії Молодих Дипломатів. Дана структура готує не лише безпосередньо фахівців, які працюють або працюватимуть у структурі МЗС, а й представників державних, громадських і бізнесових структур, які так чи інакше представляють свою країну за кордоном. Цей досвід, мабуть, і є найбільш цінним для України.

ПОСИЛАННЯ

¹ Szczepanik K. *Diplomacja Polski 1918-2005: struktury organizacyjne*. – Warszawa, 2005.

² Офіційний сайт міністерства закордонних справ Республіки Польща // режим доступу <http://www.msz.gov.pl/>

³ Сайт Дипломатичної академії // режим доступу – <http://www.pism.pl/pokaz.php/id>.

⁴ Офіційний сайт польського Інституту міжнародних справ // режим доступу – <http://www.pism.pl>

⁵ Офіційний сайт Академії молодих дипломатів // режим доступу – <http://www.akademia.diplomacy.pl>

Klochak O.Z. Educational priorities of Polish diplomats training (2002–2012) / Diplomatic Academy of Ukraine, Ministry of Foreign Affairs of Ukraine.

The article deals with the comprehensive research of Diplomatic Academy and the Academy of Young Diplomats role in training for the diplomatic service of Poland.

Keywords: Poland, foreign policy, international affairs, diplomacy.

Клочак О.З. Образовательные приоритеты подготовки специалистов дипломатической службы Республики Польша (2002-2012 гг.) / Дипломатическая академия Украины при МИД Украины.

Статья описывает роль Дипломатической Академии и Академии Молодых Дипломатов в подготовке специалистов дипломатической службы Республики Польша.

Ключевые слова: Республика Польша, внешняя политика, международные отношения, дипломатия.

Стаття надійшла до редколегії 13.09.2012

Прийнята до друку 19.10.2012